

het bezoek nog niet bestond. In de toelichting van dit punt vinden we geene verdediging, noch speciale verklaring. Waarom niet liever een geregeld sanitair onderzoek door de Commissie wordt aanbevolen, dan een bezoek „te hooi en te gras” door een geneeskundig ambtenaar, is mij onverklaarbaar.

7°. „Dat door wettelijke bepalingen de clandestine prostitutie zoo krachtig mogelijk te keer gegaan worde”. Crambe centies recocta! De vraag blijft hoe? De Commissie beantwoordt die door: strafbaarstelling s. v. v. 1°. van houders van rendez-vous, 2°. van de bezoekers met sexuele bedoelingen enz. In één woord strafbaar verklaren van de clandestine prostitutie. Een hoogst eenvoudige maatregel. Jammer, dat waar met straf gedreigd wordt, ook ontduiking daarvan mogelijk is en dat deze juist de geheime prostitutie constitueert.

De voorgestelde maatregelen staan nog niet op de Agenda der Algemeene Vergadering, maar het zou mij verwonderen indien mijne teleurstelling, geene nieuwe gezichtspunten in het Rapport der Commissie gevonden te hebben ook niet door deze gedeeld werd.

Als de 1094 Leden onzer Maatschappij zullen getuigd hebben, dat de syphilis groot onheil sticht in den lande en de burgers zich daartegen niet meer beveiligen kunnen, dan zal het tijd zijn op die maatregelen terug te komen. Alvast getuigt het Rapport m. i. van het praktisch streven der Commissie om die kwestie op de lange baan zoo niet van de baan te schuiven.

G. D. L. HUET.

I N G E Z O N D E N S T U K .

Ten einde geen onvruchtbaar twistgeschrijf in de hand te werken, wensch ik eerst later eenige bedenkingen van Prof. KOSTER te weêrleggen, wanneer de Redactie mij nogmaals een plaats zal willen afstaan om aan de lezers van het *Tijdschrift* 't een en ander mede te deelen in direkt verband met sociaal-medische toestanden.

Nu de geachte Hoogleraar echter onder de rubriek „Binnenland” berichten schijnt te willen bijeenzamelen, schijnbaar in strijd met mijne conclusies, zij 't mij vergund er even op te wijzen hoe voorzichtig men dient te zijn met de appreciatie van zulke geïsoleerde feiten.

't Moge meteen strekken tot voorbeeld van de methode, die gevolgd dient te worden bij 't gebruiken van statistische bescheiden.

Het Ministerie van Koloniën vraagt DERTIG studenten. Voeg daarbij, zegt Prof. KOSTER nog wat noodig is voor Marine, Landmacht enz. (dit enz. moet den indruk maken als zou er nog een reeks soortgelijken kunnen volgen, hier beteekent het „nu en dan één enkele voor West-Indië”) en MEN vraagt wat er voor burgerlijke geneeskundigen overblijft van het 75tal 'sjaars, dat Dr. BRUINSMA voldoende acht?

Waarschijnlijk op die manier niet genoeg, ik moet het bekennen, maar — 't is goed dat onze Nederlandsche Hoogleeraars waarlijk niet gewoon zijn, waar het hunne studievakken betreft, met zulke lichtvaardigheid oordeel te vellen.

Dat het Ministerie niet *jaarlijks* die dertig noodig heeft is à priori met zekerheid vast te stellen.

De aanvraag geschiedt voor *studenten van alle jaren*, die dus op zeer verschillende tijdstippen in dienst zullen treden; alleen wanneer in vroegere jaren een gelijk aantal is opgeroepen, zou er *vermoeden* kunnen ontstaan dat men ze *jaarlijks* noodig had.

Vermoeden nog slechts, want het zou kunnen zijn dat niet het gevraagde aantal studenten zich in vroegere jaren hebben aangeboden; het te kort daarvan zal dan het opvolgende cijfer telkens bezwaren.

In werkelijkheid was de aanvraag echter zeer verschillend en gewoonlijk veel lager: voor 1878/79 ('t eerste jaar van 't nieuwe *Voorschrift tot opleiding* enz.) werden aangevraagd *acht* studenten, een paar jaren later *vijftien*, en vergist mijn geheugen zich niet *een-en-twintig* in 't vorige jaar.

Men ziet dus dat de aanvraag steeds toenemende is; zou Prof. KOSTER daaruit willen besluiten dat de *jaarlijksche* behoefte in 't algemeen en gemiddeld in dezelfde mate groeide, òf zou het niet waarschijnlijker zijn, dat er òf te weinig contracten vroeger gesloten zijn, òf dat een groot aantal jongelieden, na afloop hunner studiën door teruggaaf der gelden zich terugtrekken, òf dat het bestuur der Koloniën het te kort in den militairen geneeskundigen dienst, dat door niemand ontkend wordt, naarmate de begroting dit toelaat, hoopt aan te vullen, nu zich eene gunstige gelegenheid daarvoor aanbiedt, door het grooter aantal medische studenten aan onze Akademies?

Trouwens waarom zou men thans „voor den dienst van het *Nederlandsch-Indische leger alleen*” dertig officieren van gezondheid gemiddeld per jaar noodig hebben, terwijl vroeger, toen de Utrechtsche school nog in bloei was, een even groot aantal ruimschoots kon voorzien in de vacature tezamen van Ned. Indië, Marine en Landmacht (het *enz.* kunnen wij gerust weglaten).

Volgens denzelfden maatstaf zou er voor Marine, bij eene formatie van 87 man, minstens 16 jaarlijks noodig zijn, en bij de Landmacht, het ontslagnemen, overlijden enz. de helft minder rekenende, ongeveer 11 nieuwe militaire officieren per jaar op een aantal van 111, zoodat ten slotte alleen 57 militaire studenten ieder jaar tot arts moesten worden bevorderd.

Het sterkst springt echter de onmogelijkheid van het door Prof. KOSTER beweerde in het oog, als men nagaat, dat de formatie van het korps militaire geneeskundigen in Ned. Indië bestaat uit 158 personen, en men dus in de veronderstelling moet verkeeren, dat het in zijn geheel zou moeten vernieuwd worden binnen zes jaren, en nog vóórdat de contracten der studenten, die zich voor acht jaren dienst moeten verbinden, zijn afgelopen.

Een gelukkige tijd voor de promotie zou men op die manier te gemoet gaan.

Wel is waar is het gemakkelijker „om ook zoo wat te rekenen” en dan „den lezer de uiteenzetting der gronden te besparen”; cijfers is zulk een gemakkelijk te kneden materiaal, dat men dan zeker is het resultaat te verkrijgen, dat men noodig heeft of van te voren heeft vastgesteld, doch het is tevens de manier, waardoor de statistiek in miskrediet is gebracht, en die geen wetenschappelijk man bij andere onderzoekingen zal volgen.

Het geloof is zoo verzwakt in onze dagen, dat de hoogste autoriteiten verplicht zijn den weg op te geven, waarlangs zij tot eenige ontdekking zijn gekomen.

Prof. KOSTER moge een ander gevoelen zijn toegedaan en op dit terrein meer waarde hechten aan „beschouwingen” dan aan „tabelletjes”; noch hij, noch

iemand anders heeft het recht, mijne duidelijke opgaven onder een titel van „on nauwkeurige cijfers” te betrekken, tenzij worde aangetoond, zonder schrijffouten, dat de opgegeven bronnen niet te vertrouwen zijn, of daarvan door mij een verkeerd gebruik is gemaakt.

St., 7-6-83.

Dr. G. W. BRUINSMA.

—>>> ❁ <<<—

B O E K A A N K O N D I G I N G.

De Gasthuizen van Amsterdam enz., door Dr. A. W. C. BERNs.
Amsterdam, VAN HETEREN, 1883.

„Smeed het ijzer als het heet is”, zegt het spreekwoord, dat van toepassing is op de wording van bovengenoemd werkje. De „Gasthuisquaestie” is in Amsterdam weer aan de orde, en aan warmte ontbrak het niet bij de behandeling daarvan. Het oogenblik was dus ook goed gekozen, om den eisch van grondige verbetering in den toestand te stellen, Iedereen die, zooals ondergeteekende, eenigzins op de hoogte van die quaestie is, zal erkennen, dat het aanhouden van vroegere gebrekkige toestanden wel niet geheel onafhankelijk van persoonlijke invloeden is, maar grootendeels gevolg van het Raadsbesluit van Mei 1867, waarbij het algemeen goedgekeurd plan tot het bouwen van een nieuw ziekenhuis op den Stadstimmertuin, ten gevolge van de oppositie van wijlen Dr. BUCHNER en het amendement van wijlen den Heer VAN BOSSE, verworpen werd. Ware dit plan uitgevoerd, de verbetering der ziekenverpleging zou een flinke schrede gevorderd zijn. Een goed ingerigt gasthuis, met behoorlijk logies voor beschaafde ziekenverpleegsters, ware dan maatstaf geworden ter beoordeeling en veroordeeling van de nog bestaande gebrekkige inrigting van het Binnengasthuis, dat zeker grondiger verbeterd kon zijn geworden, dan door de bijvoeging van enkele gebouwen. Maar ik vergeet, dat niet de gasthuisquaestie zelve, maar het boekje van Dr. BERNs mij ter beoordeeling werd opgedragen. Hoe evenwel beiden te scheiden?

Als aanloop tot de uitspraak, dat het vraagstuk der ziekenverpleging in de ziekenhuizen der gemeente in de laatste halve eeuw niet tot een verbeterde oplossing is gekomen, en de toestanden eigenlijk nog dezelfde zijn als in het begin van deze eeuw, en zelfs vroeger, heeft BERNs een schets geleverd van de geschiedenis der Gasthuizen te Amsterdam, die, hij zegt het zelf, geen aanspraak maakt op volledigheid, maar alleen dienen moet ter vergelijking van vroegere met hedendaagsche toestanden, en als een drang tot radikale verbetering. Ik zal dit historisch exposé met stilzwijgen voorbijgaan; als uittreksel uit verschillende werken kon het, al naar de eischen die men stelt, in sommige opzichten vollediger, in andere korter geweest zijn. Het geeft niettemin een kijkje op vroegere toestanden, waarbij de huidige toch gunstig afsteken, daar men, om andere voorbeelden dan de zijne te noemen, niet meer gewoon is twee of drie lijdens met verschillende, soms aanstekelijke of afschuwelijke ziekten in ééne krib te leggen, als in de 17de eeuw, noch op kermisdagen de krankzinnigen aan kettingen gekluisterd op de binnenplaats van het Binnengasthuis voor een kleinen entréeprijs te laten kijken en sarren, zooals in het